

Bijlage 1. Water in ruimtelijke plannen

De essentie van de watertoets

Ruimte maken voor water in plaats van ruimte onttrekken aan water: dat is de kern van het waterbeleid voor de 21e eeuw. Het watertoetsproces is een van de instrumenten om dit te bereiken. Het proces is er om waterbelangen in ruimtelijke plannen en besluiten te waarborgen. De watertoets stimuleert gemeentelijke RO-ers en waterschappers om samen aan de slag te gaan, met als doel de ruimtelijke functies optimaal te laten aansluiten bij wat waterhuishoudkundig mogelijk is. De watertoets beslaat het hele proces van vroegtijdig overleg bij de eerste ideeontwikkeling tot aan de voorbereiding, vaststelling en eventuele beroepsfase van plannen en besluiten. Het gaat erom dat 'water' expliciet en evenwichtig meeweegt bij alle ruimtelijke plannen en besluiten. Het overleg is in een aantal gevallen verplicht, bijvoorbeeld bij bestemmingsplannen. Voor andere gevallen, zoals bij structuurvisies, is de wenselijkheid vastgelegd in het Nationaal Bestuursakkoord Water (Rijk, VNG, IPO en Unie van Waterschappen, 2008). Voorwaarde voor vruchtbaar overleg is begrip voor elkaars werkveld, onderling vertrouwen en een open opstelling. Reguliere contacten, zowel ambtelijk als bestuurlijk, leggen hiervoor de basis. Daarmee verlopen ook de intensievere contacten beter, die nodig zijn voor concrete projecten.

Handreiking watertoets voor gemeenten

De Handreiking watertoets geeft inzicht in hoe Delfland de watertoets procedureel en inhoudelijk invult. De watertoets is erop gericht ruimtelijke functies en waterhuishoudkundige mogelijkheden optimaal op elkaar aan te laten sluiten en is gebaseerd op bestaand beleid.

De watertoets komt voort uit het advies van de Commissie Waterbeheer 21e eeuw en het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW, 2003; NBW-actueel, 2008). De toets berust op twee uitgangspunten:

1. Standstill-beginsel - negatieve effecten van ruimtelijke ontwikkelingen op het watersysteem worden voorkomen;
2. verbetering - in ruimtelijke ontwikkelingen worden de kansen die zich voordoen om bestaande knelpunten in het watersysteem te helpen oplossen, benut.

In de handreiking is een overzicht opgenomen van alle wateraspecten die van belang zijn bij het opstellen van een ruimtelijk plan of besluit. De aspecten zijn binnen de onderwerpen onderverdeeld naar de volgende thema's:

- Stevige dijken: Veiligheid en waterkeringen;
- Voldoende water: Voorkomen van wateroverlast, Grondwater en voorkomen van (zoet)watertekort, Onderhoud en bagger;
- Schoon water: Watersysteemkwaliteit en ecologie;
- Gezuiverd afvalwater: Afvalwaterketen;
- Klimaatadaptatie.

Het resultaat van de watertoets is de borging van het waterbelang in het ruimtelijke plan. De watertoets wordt ingezet bij de volgende formele ruimtelijke plannen en besluiten:

- structuurvisie;
- bestemmingsplan;
- omgevingsvergunning met ruimtelijke onderbouwing.

Het ruimtelijke plan kent altijd een waterparagraaf in de toelichting of in de ruimtelijke onderbouwing. Door waterstaatkundige belangen mee te nemen wordt voldaan aan het vereiste van 'een goede ruimtelijke ordening'. Voor een bestemmingsplan is de waterparagraaf verplicht. In artikel 3.1.6 Besluit ruimtelijke ordening is namelijk opgenomen, dat een toelichting op een bestemmingsplan een beschrijving bevat van de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de gevolgen voor de waterhuishouding.

Er bestaan ook vele niet-formele initiatieven van gemeenten, maatschappelijke organisaties of particulieren. Denk bijvoorbeeld aan:

- stedenbouwkundige schetsen;
- inrichtingsvisies;
- masterplannen.

Ook deze plannen worden uiteindelijk vaak vastgelegd in een formeel besluit. Daarom adviseert Delfland om ook hier de watertoets te gebruiken en Delfland er vroegtijdig bij te betrekken.

De gemeente Schiedam heeft als uitgangspunt dat een plangebied een extreme bui van 60 mm/ uur moet kunnen verwerken. Indien de watertoets lager uitvalt dan de gemeentelijke eis van 60 mm/ uur, dient te worden voldaan aan de hoogste bergingsnorm.

Gebiedsgerichte aanpak

Het beoordelen van elke afzonderlijke ontwikkeling en het zoeken naar de beste oplossing om de (negatieve) gevolgen van een ruimtelijke ontwikkeling op het watersysteem te compenseren, levert niet altijd de meest optimale oplossing op. Door meerdere ontwikkelingen te combineren en de effecten daarvan op het watersysteem te bekijken in een groter gebied, ontstaan er meer mogelijkheden voor een optimale oplossing ('de taart vergroten'). We spreken dan van een gebiedsgerichte aanpak.

Standstill beginsel

Ruimtelijke ontwikkelingen worden waterneutraal gerealiseerd en mogen niet leiden tot een grotere kans op wateroverlast of droogte. Het watersysteem blijft minimaal even goed functioneren, inclusief de afvoer- en buffercapaciteit. Eventuele negatieve effecten op de waterhuishouding moeten worden voorkomen of dienen te worden gecompenseerd (voor de start van de werkzaamheden). We noemen dit het standstill principe. Voor de locatiekeuze wordt een voorkeursvolgorde gehanteerd:

1. Compensatie binnen het plangebied en binnen de waterhuishoudkundige eenheid (peilgebied).
2. Compensatie buiten het plangebied, maar binnen de waterhuishoudkundige eenheid (peilgebied).
3. Compensatie buiten de waterhuishoudkundige eenheid (peilgebied), maar binnen depolder of bemalingseenheid (zoals boezemgebied).

Aanvullend mag er ook anderszins geen verslechtering optreden in het functioneren van het watersysteem: bijvoorbeeld in structuur, afvoer, beheer en/of onderhoud. Conform de beleidsregel 'eerst graven dan dempen' dient de compensatie voorafgaand aan de ontwikkeling te zijn gerealiseerd.